

۴۴ بازی خلاق

نویسنده: مرتضی مجدفر

ناشر: پیشگامان پژوهش مدار

۱۶۷ صفحه

چاپ اول: ۱۳۹۲

با کودک خود بازی کنید و کتاب بنویسید

ابراهیم اصلانی

روان‌شناس تربیتی

این مقدمه پس از توضیحی مختصر درباره بازی‌های کودکان امروزی و اهمیت دادن پدرها و مادرها به کارکردهای آموزشی بازی‌ها، چنین آورده‌ام: «این کتاب وجوه ارزشمند بسیاری دارد، از جمله:

- اهمیت و کارکردهای متنوع بازی‌ها را برای کودکان نشان می‌دهد؛

- نگاهی تجربی به بازی‌های کودکان دارد و حتی به نوعی می‌تواند راهنمای والدین در انتخاب بازی و اسباب‌بازی برای فرزندشان باشد؛

- می‌تواند حساسیت والدین را در مورد اهمیت دادن به بازی‌های فرزندشان تحریک کند؛

– نقش بازی‌ها را در تقویت خلاقیت، تخیل و عواطف کودک می‌نمایاند.»

و اضافه کرده‌ام که: «امیدواریم این کتاب والدین دیگر را هم به مستندسازی تجربه‌هایشان ترغیب کند.»

مجدفر، مؤلف کتاب نیز در مقدمه‌ای مفصل، درباره چگونگی تولید ۴۴ بازی خلاق برای کودکان پیش‌دبستانی که او عنوان فرعی بهارنامه را نیز بر آن افزوده است، چنین می‌گوید: «در مجله رشد آموزش پیش‌دبستانی، یادداشتی از من به چاپ رسیده بود. همسر من آن را خواند و با هم در حال گفت‌وگو بودیم. او به من گفت: «تو که همه تجربه‌ها و سوزهای دور و اطرافت را در قالب مقاله و کتاب آماده و منتشر می‌کنی، چرا بازی‌هایمان با بهار را نمی‌نویسی؟!»

«فرزندپروری» علاوه بر دانش به تجربه هم نیاز دارد. مادر و پدری در فرزندپروری موفق عمل خواهند کرد که از دانش تربیتی مناسب برخوردار باشند و علاوه بر آن، بتوانند تجربه‌های مؤثر خود و دیگران را هم مورد استفاده قرار دهند. اگر فرزندپروری برای والدین امری پویا باشد، آن‌گاه هر رویداد و فرصت تربیتی، پله‌ای برای تجارب بعدی تلقی خواهد شد.

یکی از ضعف‌های عمومی والدین ایرانی در فرزندپروری، ناتوانی آن‌ها در بهره‌گیری از تجارب خویش است. آن‌ها نه تجارب شخصی خود را ثبت می‌کنند و نه امکانی برای دسترسی آسان به تجارب دیگران دارند. انسان‌ها از هم یاد می‌گیرند، به شرطی که امکانی برای مراجعه به تجارب موجود باشد. مکتوب کردن تجربه‌ها یکی از ضروریات فرهنگی ماست که کمتر کسی سراغ آن می‌رود. دکتر مرتضی مجدفر از معدود کسانی است که به ثبت تجربه‌های زیسته تربیتی‌اش پرداخته است. البته از کسی که تاکنون ده‌ها جلد کتاب نوشته است، چنین کاری دور از انتظار نیست.

تجربه‌های خلاق

کتاب ۴۴ بازی خلاق برای کودکان پیش از دبستان، تألیف دکتر مرتضی مجدفر شامل مستندسازی تجربه‌های زیسته او و همسرش در زمینه بازی‌هایی است که با فرزندشان انجام داده‌اند. کتاب ۱۶۸ صفحه‌ای، مصور با دو فرم ۱۲ صفحه‌ای تمام رنگی است. توفیق آن را داشتم که مقدمه‌ای برای کتاب بنویسم. در

ویژگی‌های خاص کتاب

مرتضی مجدفر، در ادامه برای این کتاب پنج ویژگی به شرح زیر فهرست می‌کند:

● این کتاب، پژوهشی مبتنی بر تجربه‌های زیسته است. در این بخش، مؤلف به تجربه‌های ژان پیاژه و آرنولد گزل اشاره می‌کند و اهمیت یافتن پژوهش‌های کیفی نسبت به پژوهش‌های کمی در سال‌های اخیر را یادآور می‌شود. او می‌گوید: «ما هیچ ادعایی در زمینه نظریه‌پردازی نداریم، پدر و مادری هستیم که صرفاً تجربه‌های زیسته خودمان را در زمینه بازی‌های انجام شده با فرزندمان در فاصله ۲ تا ۶ سالگی او مستند کرده‌ایم.»

● این کتاب، نوعی مستندسازی تجربه‌هاست.

● تجربه‌های مستندسازی شده این کتاب، قابل تعمیم است. مؤلف در این بخش، با توضیح روشی به نام الگوبرداری یا Benchmarking چگونگی تعمیم دادن یک تجربه مستندسازی شده را شرح می‌دهد.

● در این کتاب بازی حرف اول را می‌زند. به گفته مؤلف، او بدون توجه به آداب و تقسیم‌بندی‌های رایج در میان کارشناسان بازی و بدون هیچ طبقه‌بندی خاصی، سناریوی ۴۴ بازی را به‌طور کامل همراه با برخی توضیحات علمی و عملی درباره هر بازی به رشته تحریر درآورده است.

● بازی‌های این کتاب، مبتنی بر برنامه

درسی دوره پیش‌دبستان است. مؤلف معتقد است پدران و مادران و مربیان واحدهای پیش‌دبستانی از مهدهای کودک گرفته تا آمادگی‌ها، با اجرای این بازی‌ها، کودکان خود را بر اساس برنامه فعالیت‌های دوره پیش‌دبستانی در مسیر رشد قرار خواهند داد.

اطمینان دارم شکل روایی مطالب کتاب و بیان ساده و صمیمی آن برای خواننده جالب خواهد بود. نویسنده با تسلطی که بر نوشتن به روش مطالعه موردی و مستندسازی دارد، به‌خوبی توانسته است به توصیف موقعیت‌ها و شرایط محیطی هر بازی بپردازد. توضیحات تکمیلی که به‌صورت پاورقی و در موارد لازم آمده است، به خواننده کمک می‌کند تا علاوه بر کسب اطلاعات، امکانی برای آگاهی‌های بیشتر به دست بیاورد. تطبیق کارکرد هر یک از بازی‌ها با یافته‌های روان‌شناسی می‌توانست وجه علمی کتاب را افزایش دهد، اگرچه خود نویسنده اذعان داشته که نخواستار وارد حوزه نظریه‌پردازی شود. با این همه، مستندسازی همراه با شواهد علمی به درک بهتری از بازی‌ها منجر می‌شد و به این ترتیب کارکردهای کتاب هم توسعه می‌یافت.

به نظر می‌رسد این کتاب برای همه پدران و مادران و مربیان واحدهای پیش‌دبستانی - از مهدکودک تا آمادگی - منبع خوبی باشد و نیز بتواند اطلاعات خوبی در اختیار همه کسانی که در معنی واقعی خود دوست‌دار کودک و خواهان بازی با او هستند، قرار دهد.

بهار، فرزند دوم ما، متولد سال ۱۳۸۵ است و فرزند اولمان نگار، متولد ۱۳۶۹. تولد و سال‌های کودکی نگار، در حالی سپری شد که من مشغله فراوانی داشتم و علاوه بر مسئولیت اجرایی در آموزش و پرورش، در حال تحصیل در دانشگاه هم بودم. از این رو، تربیت نگار، به‌طور عمده با همسر بود. هم‌چنین اکثراً او بود که با نگار بازی می‌کرد و من سهم بسیار اندکی داشتم. اما بهار موقعی به دنیا آمد که فراغ بال بیشتری داشتیم. علاوه بر این، به غیر از من و همسر، نفر سوم یعنی خواهرش هم ما را همراهی می‌کرد. بنابراین، بهار در محیطی رشد و نمو کرد که به‌طور دائم با او بازی می‌شد. شاید به جرئت بتوانم بگویم، برخی مواقع بهار به غیر از دو سه ساعت بازی با مادرش در طی روز، عصرها نیز یکی دو ساعت با من بازی می‌کرد و ما هر دو مجبور بودیم، برای تنوع بخشیدن به بازی‌هایی که به اجرا می‌گذاشتیم با اندکی تفکر، نمونه‌هایی را ابداع کنیم که در رشد بچه مؤثر باشد. به همین خاطر وقتی همسر گفت بازی‌های بهار را بنویس، به هیچ عنوان تعجب نکردم و از او خواستم، این کار را به‌طور مشترک انجام دهیم.»

مؤلف در ادامه قواعدی را که آن دو برای نهایی شدن ۴۴ بازی مد نظر داشته‌اند، این‌گونه بیان می‌کند:

«با همسر فهرستی از بازی‌هایی را که از بدو تولد با بهار انجام داده بودیم، تهیه کردیم و با در نظر داشتن این موارد، غربال‌های اولیه و نهایی را صورت دادیم و در نهایت بازی‌ها را در ۴۴ مورد تثبیت کردیم:

● بازی‌های معمول و تکراری را که اغلب در همه خانه‌ها انجام می‌شود، از فهرستمان حذف کردیم. مانند خاله بازی، عروسک بازی، لی لی و...

● بازی‌هایی را که انجام آن‌ها به وسایل و ابزارهایی نیاز دارد و تهیه آن‌ها برای پدران و مادران مستلزم هزینه کردن است از فهرست حذف کردیم.

● بازی‌هایی را که تقریباً شخصی است و حتی با توصیف و شرح کامل ماقع بازی نیز افراد دیگر نمی‌توانند آن‌ها را اجرا کنند، کنار گذاشتیم.

● بازی‌های ویژه دوره نوزادی و بسیار خردسالی را کنار گذاشتیم و محدوده سنی خودمان را ۲ تا ۶ سال در نظر گرفتیم تا بازی‌ها با عنوان کتاب، یعنی ۴۴ بازی خلاق برای کودکان پیش از دبستان همخوانی داشته باشد.

● بازی‌هایی که در اجرای آن‌ها به کتاب، مجلات و برخی منابع آموزشی خاص اشاره می‌شود (مانند بازی‌هایی که بر مبنای مجله رشد کودک طراحی شده‌اند و چند بازی دیگر)، صرفاً به عنوان نمونه در نظر گرفته شدند و بنا را بر این گذاشتیم که در پیش‌گفتار یا در شرح همین بازی‌ها، به چگونگی تعمیم این قبیل بازی‌ها توسط پدران و مادران دیگر اشاره کنیم.

با در نظر گرفتن این پنج مورد و نکاتی دیگر، نگارش توصیفی و مستند کردن سناریوی هر یک از بازی‌ها را آغاز کردم و در زمانی نزدیک به ۲۰ روز کار را به پایان رساندم.»

مؤلفان: ما هیچ ادعایی

در زمینه نظریه‌پردازی

نداریم، پدر و مادری

هستیم که صرفاً

تجربه‌های زیسته خودمان

را در زمینه بازی‌های

انجام شده با فرزندمان

در فاصله ۲ تا ۶ سالگی او

مستند کرده‌ایم